

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Tullin hallinnosta annetun lain muuttamisesta

Lausuntopalaute

Lausuntopyyntö julkaistiin Lausuntopalvelu.fi -palvelussa 11.7.2025. Lausuntoaika päättyi 29.8.2025. Lausuntoja pyydettiin seuraavilta: liikenne- ja viestintäministeriö, oikeuskanslerinvirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Poliisihallitus, puolustusministeriö, Rajavartiolaitos, Ruokavirasto, sisäministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Statens ämbetsverk på Åland, Tulli, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, Verohallinto, ympäristöministeriö sekä Ålands landskapsregering. Lausuntoja saatiin yhteensä 16 kappaletta. Lausuntopalaute on nähtävillä valtiovarainministeriön internetsivuilla osoitteessa <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM078:00/2025>.

Lausunnon antoivat oikeuskanslerinvirasto, Ålands landskapsregering, Poliisihallitus, oikeusministeriö, Tullivirkamiesliitto ry, työ- ja elinkeinoministeriö, Verohallinto, Tulli ja Tulliliitto ry. Ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, sisäministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, valtioneuvoston kanslia sekä puolustusministeriö ovat ilmoittaneet, että niillä ei ole lausuttavaa.

Tiivistelmä saadusta lausuntopalauteesta

Oikeuskanslerinviraston lausunnossa kiinnitetään huomio ratkaisuvaltaa koskevan 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 virkkeen ristiriitaan, joka oikeuskanslerin viraston mukaan luonnoksessa kirjoitetussa muodossa ei mahdollista määräämään työjärjestyksessä muuta ratkaisijaa kantelulle kuin pääjohtajan.

Oikeusministeriö katsoo, että esityksessä olisi tarkemmin perusteltava sitä, että Tullin sisäisestä hallinnosta säädetään jatkossa tarkemmin työjärjestyksessä eikä valtioneuvoston asetuksessa. Ministeriö viittaa perustuslain 80 §:n vakiintuneeseen tulkintaan, jonka lähtökohtana on, että valtioneuvosto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Oikeusministeriö katsoo, että esityksessä tulee esittää perusteltu arvio siitä, että ehdotus ei ole Tullin lakisäätöiset tehtävät huomioon ottaen ristiriidassa perustuslain 80 §:n tulkintadoktriinin kanssa. Ministeriön mukaan on huomionarvoista, että voimassa olevaa lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 145/2012 vp, s. 20) säätämisyjärjestysperusteluissa Tullin tarkemmasta organisaatiosta säätämistä valtioneuvoston asetuksella perustellaan sillä, että Tulli on merkittävää julkista valtaa käyttävä viranomais.

Oikeusministeriö pitää lisäksi välttämättömänä, että pääjohtajan otto-oikeutta koskeva sääntely (lain 6 §) perustellaan yksityiskohtaisemmin ja huomioidaan esityksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa.

Edelleen oikeusministeriö toteaa, että kaavaillun 7 §:n 1 momentin mukaan pääjohtaja nimittäisi välittömässä alaisuudessaan toimivan virkamiehen. Säännöksen perusteluista ei ilmene tarkemmin, mitkä virat lueteltaisiin sellaisiksi, että ne ovat pääjohtajan välittömässä alaisuudessa. Vähintään säännöksen perusteluita tulisi tarkentaa. Oikeusministeriö toteaa, että lain 6 §:n ja 10 §:n asetuksenantovaltuutus ovat päällekkäisiä, ja edellyttää, että niiden sisällöt tarkistetaan yhtäpitäviksi jatkovalmistelussa.

Tulli viittaa lausunnossaan toimintaympäristön haasteisiin ja toteaa, että ehdotetut muutokset mahdollistavat Tullin uuden strategian toimeenpanon, toiminnan tehokkaan kehittämisen sekä muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin vastaamisen. Tulli tuo esiin myös sen, että ehdotetut muutokset ottavat huomioon valtiovarainministeriön suositusten valtionhallinnon toimintojen järjestämisessä noudatettavista periaatteista (VN/11537/2021).

Tulliliitto ry toteaa lausunnossaan, että se on Tullin suurin henkilöstöjärjestö. Tulliliitto annattaa esitettyjä muutoksia, jotka parantavat mahdollisuuksia toimia nopeammin turvallisuusympäristön muutoksissa. Yhdistys toteaa lisäksi, että Tullin johtoryhmä ja asian valmistelijat ovat ottaneet valmistelussa henkilöstöjärjestöt hyvin huomioon ja vuoropuhelu asiassa on ollut saumatonta.

Tullivirkamiesliitto ry kannattaa ehdotettuja muutoksia ja toteaa, että asian valmistelussa mukaan lukien se, että Tullin sisäisestä hallinnosta määrättäisiin Tullin työjärjestyksessä, on käsitelty Tullissa henkilöstöjärjestöjen kanssa yhteistoimintamenettelyssä.

Poliisihallitus. Poliisihallituksen esikunta toteaa ehdotettavan uudistuksen tarkoituksena olevan osaltaan parantaa Tullin mahdollisuuksia kehittää edelleen valmiuden ja varautumisen yhteistyötä sekä rikostorjunnan vahvistamiseksi poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen PTR-yhteistyötä. esityksen tavoitteena on myös rikostorjunnan vahvistaminen PTR-yhteistyötä kehittämällä edelleen sekä huolehtimalla toimintaedellytyksistä ja toimivaltuuksista. Poliisihallitus kannattaa ehdotusta.

Muut lausunnonantajat. Muilla lausunnon antaneilla ei ole ollut esitykseen huomioita.

Jatkovalmistelu

Lain jatkovalmistelu on tehty valtiovarainministeriön ja Tullin yhteistyössä. Hallituksen esitystä viimeisteltäessä yleisperusteluihin on tarkennettu tietoja uudistuksen lähtökohdista liittyen toisaalta Tullin tehtäväkentän muutokseen ja toisaalta valtiovarainministeriön virastosuosituksen heijastelemaan käytännön muutokseen, jonka mukaan Virastojen sisäisestä organisoitumisesta määrätään pääsääntöisesti viraston työjärjestyksessä, jonka päällikkövirastossa antaa viraston päällikkö. Tätä on tarkennettu myös säätämisyjärjestysperusteluissa. Voimassa olevaan Tullin hallintolakiin liittyvässä hallituksen esityksessä todetut perusteet säätää organisaatiosta tarkemmin valtioneuvoston asetuksella ovat muuttuneet. Tullin tehtäväkenttä on muuttunut m. Tullin valmiste- ja autoveron perintään liittyneiden tehtävien siirtyessä Verohallinnolle 1.1. 2017 alkaen (HE 159/2016) ja maahantuonnin arvonlisäveron perinnän siirryttyä Tullilta Verohallinnolle 1.1.2018 alkaen. Lisäksi Tullin tehtävissään käyttämä julkinen valta on katsottu tulevan paremmin huomioiduksi yhdenmukaistamalla jatkossa lain tasolla nimittämismenettelyä.

Lain 6 §:ssä olevaa säännöstä yleisten määräysten antamisesta ei ehdoteta muutettavaksi. Tässä pykälässä olevia säännöksiä pääjohtajan ratkaisuvallasta ja nk. otto-oikeudesta tarkistetaan, mikä otetaan esille myös säätämisyjärjestysperusteluissa.

Lausunnonantajat esittivät myös eräitä muita huomioita ja teknisluonteisia korjausehdotuksia, jotka on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esityksen viimeistelyssä.